

Forsøg med digitale prøver med adgang til internettet

- *faglig udredning fra arbejdsgruppen for dansk på stx*

Februar 2008

Indhold

1. Indledning.....	1
1.1 Mål og forudsætninger for den faglige udredning.....	1
1.2 Deltagende skoler, lærere og klasser.....	2
1.3 Arbejdsgruppens sammensætning.....	2
2 Fagets didaktik og den skriftlige prøveform.....	3
2.1 Repræsentationen af fagets stofområder i den skriftlige prøve	3
2.2 Teksttyperne og prøvetiden	3
2.3 Besvarelsens afleveringsformat	4
3 Digital opgavedistribution via CD-ROM	6
3.1 Fordele ved CD-mediet	6
3.2 Forudsatte IT-færdigheder hos eleverne	6
3.3 Papirudgave af opgaver og tekstmateriale	7
4. Digital materialeindsamling.....	8
4.1 Fordele ved internetadgang.....	8
4.2 Konsekvenser for elevgrupper.....	8
4.3 Internetadgang og problemet snyd set fra en danskfaglig synsvinkel.....	8
4.4 Scenarium 1: adgangen til internettet <i>kan</i> benyttes	9
4.5 Scenarium 2: adgangen til internettet <i>skal nødvendigvis</i> benyttes.....	10
5. Arbejdsgruppens anbefalinger	12
5.1 Prioritering af scenarier – forslag om et 3. scenarium.....	12
5.2 Behov for læreplansændringer	12

1. Indledning

1.1 Mål og forudsætninger for den faglige udredning

Undervisningsministeriet har i skoleåret 2007/2008 iværksat et forsøg med digitale eksamensopgaver. Forsøget omfatter tre fag på hhv. hhx og stx. Denne faglige udredning beskæftiger sig med faget dansk på stx og med første fase af det flerfasede forsøg: Digitale prøver med adgang til internettet. (De senere faser af forsøget drejer sig om digitalisering af logistikken knyttet til prøveafviklingen; digital udarbejdelse af opgaver, afvikling af prøver og aflevering af besvarelser via intra- eller internet og digitalisering af censurprocessen). Udredningen er udarbejdet af en arbejdsgruppe nedsat af ministeriet og er henvendt til ministeriet, dansklærerne på de fem gymnasier, som er udpeget som forsøgsskoler vedr. dansk, og dansklærere i gymnasiet i øvrigt med interesse i forsøget og dets udfald.

Udredningen handler om, *hvordan en digital udgave af prøven i skriftlig dansk kan udformes og om, hvilke fordele og ulemper der kan være forbundet med at gøre det.*

I begrebet ”digital” ligger der, ifølge det af ministeriet fastsatte kommissorium for arbejdsgruppen,¹ i denne første fase af forsøget to forhold:

- opgaverne og tilhørende materiale distribueres og foreligger for eksaminanden i digital form; i det følgende sammenfattet under betegnelsen *digital opgavedistribution*
- eksaminanden har adgang til internettet under prøven; i det følgende opfattet som og sammenfattet under betegnelsen *digital materialesøgning*.

Forudsætningerne for denne udredning omfatter også, at der i udgangspunktet, som det hedder i kommissoriet, fortsat vil være tale om en centralt stillet prøve, og at prøvetiden er 5 timer. Som det vil fremgå nedenfor, rejser udredningen dog spørgsmålet, om en digitalisering af prøven i skriftlig dansk i visse tænkelige former kunne berettige en udvidelse af prøvetiden til 6 timer.

Det er ikke arbejdsgruppens opgave at evaluere danskfagets 3 aktuelle skriftlige opgavegenrer. Udredningsarbejdet har derfor forudsat, at det er disse genrer, der også anvendes i den digitale prøveform. Imidlertid kan man forestille sig, at den nye udformning af prøven vil medføre et behov for justeringer af den måde eleverne i undervisningen introduceres til de tre genrer på, jf. f.eks. anbefalingerne i afsnit 2.3 og 4.3. I det omfang udviklingsprojekter og evalueringer af genrerne måtte føre til justeringer af den ordinære skriftlige prøve, må dette forsøgsprojekt naturligvis justeres efter disse.

Udredningen er bygget op sådan, at afsnit 2 rummer overordnede betragtninger vedrørende forholdet mellem på den ene side danskfagets didaktik og aktuelle praksis som den er foreskrevet i den gældende læreplan og på den anden side formen på den skriftlige prøve i faget. Afsnit 3 fokuserer på den digitale opgavedistribution og afsnit 4 på den digitale materialesøgning, som muliggøres ved internetadgangen. I afsnit 4 skitseres to forskellige scenarier for afviklingen af den skriftlige prøve i dansk med fri internetadgang. I det første scenarium *kan* eleverne bruge materiale og ressourcer fra internettet, i det omfang de finder det relevant i forbindelse med deres udarbejdelse af prøvebesvarelsen. I det andet scenarium stilles opgaverne sådan, at det er *nodvendigt* for eleverne at konsultere ressourcer eller hente

¹ *Kommissorium for arbejdsgrupperne hørende til UVM's forsøg med digitale eksamensopgaver.* Afdelingen for gymnasiale uddannelser, 26. november 2007. Sagsnr.: 009.875.021.

primært materiale på internettet for at besvare opgaverne. I afsnit 5 opsamles arbejdsgruppens overordnede anbefaling og en liste over læreplansændringer, der muligvis kan blive nødvendige – afhængigt af forsøgets udfald.

1.2 Deltagende skoler, lærere og klasser

På fem skoler er to dansklærere med 1.g-klasser efter ansøgning til ministeriet udpeget til at være forsøglærerne. Det drejer sig om:

Nærum Gymnasium	Gunvor Mikkelsen	1.m
	NN	1.p
Svendborg Gymnasium	Lars Hansen	1.y
	John Larsen	1.z
Haslev Gymnasium & HF	Marianne Hansen	1.c
	Flemming Christensen	1.a
Greve Gymnasium	Anne Krista Randeris	1.u
	Erik Erstrup	1.y
Århus Statsgymnasium	Jytte Petersen	1.d
	Anne Frederiksen	1.w

1.3 Arbejdsgruppens sammensætning

Den faglige udredning er udarbejdet af en arbejdsgruppe, der består af:

- Gunvor Severinsen, Greve Gymnasium
- Allan Kruse, Oure Kostgymnasium
- Marianne Hansen, Haslev Gymnasium & HF
- Søren Peter Sørensen, Aarhus Katedralskole, sekretær for arbejdsgruppen
- Susan Mose, fagkonsulent

2 Fagets didaktik og den skriftlige prøveform

2.1 Repræsentationen af fagets stofområder i den skriftlige prøve

Fagets tre kernestofområder er sprog, litteratur og medier. Med den aktuelle opgavedistributionsform, et trykt opgavehæfte, kan en række teksttyper, som indgår med større eller mindre vægt i faget, ikke forekomme, fordi de i deres autentiske kommunikationssituationer foreligger i medier, der ikke kan reproducere i det trykte hæfte. Det gælder f.eks. optagelser af talt sprog (f.eks. dialekt- eller sociolektprøver), digtoplæsninger, tegnefilm, reklamefilm, kortfilm (eller uddrag heraf), tv-udsendelser, radioteater, radiomontager, (computerbaserede) interaktive fortællinger, internetsider. De første af disse teksttyper kaldes i det følgende for ”afspillet tekst”; de ”læses” lineært, i én retning, ved at blive afspillet i en form for PC-indlejret afspiller (f.eks. Windows Media Player, RealPlayer etc.). De to sidste teksttyper eksemplificerer det, som i det følgende vil blive kaldt ”navigeret tekst”; de indeholder forgreninger og læses aktivt ved, at én fortsættelse i hver forgrening vælges frem for andre og de ”slutter” oftest ikke på et bestemt tidspunkt eller på et bestemt ”sted”. I den aktuelle prøveform kan der stilles opgaver, der indirekte handler om eller kræver perspektivering til afspillede eller navigerede teksttyper, men teksterne selv kan altså ikke indgå – hverken som primærttekster eller som sekundærttekster.

En digitalisering af opgavedistributionsformen vil som et af sine væsentligste fortrin have, at afspillet og navigeret tekst i et langt større omfang, end det er tilfældet i dag, kan indgå ved den skriftlige prøve på måder, der ligner de måder, hvorpå de indgår i undervisningen.

Som det fremgår indirekte af eksempellisten ovenfor, er det særligt tekster hørende til i det sproglige og det mediemæssige stofområde, som bedre vil kunne komme til deres ret ved en digitalisering af distributionsformen. Men samtidig vil det også blive lettere i den skriftlige prøve at stille opgaver, der lægger op til den integration af arbejdet med de tre stofområder, som læreplanen skitserer (afsnit 3.1 Didaktiske principper). Man kan f.eks. forestille sig opgaver, hvor en trykt tekst, en kortprosatekst (det litterære stofområde), skal sammenstilles eller sammenlignes (efter nærmere angivne kriterier) med en kortfilm (det mediemæssige stofområde) eller hvor dialogen i et tv-interview undersøges både fra en sproglig, f.eks. sprogsociologisk, vinkel og en mediemæssig vinkel, f.eks. omhandlende nyhedsgenrer.

Det er vigtigt at være opmærksom på, om en nemmere adgang til at stille spændende opgaver også i det sproglige og det mediemæssige stof, vil kunne medføre en utilsigtet glidning hen imod at give disse områder en større vægtning i opgavesættene end den, der svarer til vægtningen i undervisningen, netop fordi den digitale distribution giver interessante og nye muligheder for at gøre det.

Arbejdsgruppen anbefaler ...

- *at en digitalisering af prøvedistributionen bruges som anledning til at bringe prøvepraksis i bedre overensstemmelse med undervisningspraksis - f.eks. m.h.t. stofområdeintegration og med stofområdernes vægtning i undervisningen.*

2.2 Teksttyperne og prøvetiden

Det må være en forudsætning, at eleverne ikke stilles forskelligt m.h.t. omfanget af den tid, der under prøven afsættes til tekstarbejdet, afhængigt af, om de vælger en opgave med udelukkende eller primært trykt materiale eller en opgave med udelukkende eller primært materiale, der skal afspilles eller

navigeres. Det er overordentligt svært at sammenligne ”omfanget” af trykt og af afspillet eller navigeret tekstmateriale, og når det kommer til, hvor omfattende og krævende det analytiske arbejde med materialet er, er det helt umuligt; det afhænger helt af teksternes respektive genrer, sværhedsgrad, oprindelige kommunikationssituation – og selvfølgelig de stillede opgavers karakter. Ikke desto mindre er det arbejdsgruppens opfattelse, at det ofte vil være mere tidskrævende for en læser at skaffe sig et detaljeret overblik over en afspillet eller navigeret tekst end over en trykt tekst. Det kunne betyde, at der i praksis vil være en ikke ret høj øvre grænse for, hvor lang tid i minutter og sekunder de afspillede tekster kan være og for, hvor mange forgreninger en navigeret tekst med rimelighed kan indeholde. I den sammenhæng kunne det være interessant at undersøge, om en udvidelse af prøvetiden fra de aktuelle 5 timer til 6 timer ville medføre, at udvalget af potentielt egnede afspillede og navigerede tekster blev væsentligt større og at det sjældnere i praksis ville forekomme, at opgavekommissionen blev nødt til at skære i teksterne og kun bringe uddrag – med de ulemper det medfører for eksaminanden ikke at kende teksttheden.

En udvidelse af prøvetiden kunne måske også begrundes yderligere, hvis scenarie 2 med obligatorisk brug af internetadgangen (se afsnit 4.5) realiseres, fordi eksaminanden skal ud og søge sekundærmateriale selv. Søgning, skimming, læsning og bearbejdning af materiale tager tid, og der skulle gerne være tid tilbage til, at prøven forbliver en prøve i skriftlig fremstilling, emnebehandling og anvendelse af fagets viden og (øvrige) metoder, jf. læreplanens angivelse af bedømmelseskriterier ved den skriftlige prøve (afsnit 4.3 Bedømmelseskriterier).

Arbejdsgruppen anbefaler ...

- *at eksaminandernes brug af tid i forskellige faser af deres arbejde med de stillede opgaver bliver undersøgt i nogle af forsøgene på forsøgsskolerne med forskellige opgavetyper kombineret med forskellige teksttyper af forskelligt omfang.*
- *at det nøje overvejes at øge prøvetiden fra 5 til 6 timer.*

2.3 Besvarelsens afleveringsformat

Som det fremgår af indledningen, indføres der ikke i denne fase af forsøget en digitalisering af afleveringsformatet i form af et krav om, at eksaminanden udformer sin besvarelse i et elektronisk format, der kan afleveres digitalt. Denne faglige udredning bygger på den præmis, at eksaminanden efter eget valg enten kan udforme og aflevere sin besvarelse analogt, på papir, eller kan udforme den digitalt, i et tekstbehandlingsprogram, og derpå aflevere den analogt, i udprintet form. Da digitaliseringen af opgaven og tekstmaterialet dog forudsætter, at hver enkelt eksaminand har en computer til rådighed, vil andelen af eksaminander, der skriver besvarelsen i hånden, formentlig være meget, meget lille. I en senere fase af forsøget kan man forestille sig, at der indføres et krav om, at besvarelsen afleveres digitalt, f.eks. via et intranet på skolen eller via internettet, og så er håndskriftens æra ude, hvad selve besvarelsen angår.

Når besvarelsen udarbejdes digitalt og printes ud m.h.p. aflevering, har eksaminanden mulighed for at udnytte de muligheder den elektroniske tekstbehandling giver: indsættelse af sidehoved og sidefod, indsættelse af tegnede figurer og modeller, indsættelse af billeder fra eget arkiv på computeren eller fra en udleveret CD-ROM eller fra databaser eller andre kilder på internettet. Eksaminanderne har ligeledes mulighed for at arbejde med opsætning af brødtekst, rubrik og mellemrubrikker i et layout, som foregriber den intenderede, tænkte publikation o.s.v. Af disse er kun den første aktuelt obligatorisk og ingen af de øvrige tilrådede, om end ikke eksplicit ”forbudte”.

Arbejdsgruppen vurderer, at det fremover vil blive mere og mere almindeligt, at eksaminanderne vil ønske at bruge disse muligheder for at ”udsmykke” deres tekst og få den til at tage sig godt ud på skærmen og i udprintningen. Hvis den digitale aflevering senere implementeres, vil denne problematik udvides med animationer, musik og andre lydklip og filmklip, som eksaminanden med mere eller mindre god ret kan opfatte som noget, der dokumenterer eller på anden måde støtter den af eleven affattede besvarelse af den stillede opgave.

Traditionelt har skriveundervisningen og det tekstproduktive arbejde i gymnasiets danskundervisning været mest fokuseret på det verbalsproglige udtryk. Kun i relativt isolerede forløb om f.eks. journalistisk skrivning har eleverne modtaget undervisning i og selv arbejdet med at kombinere tekst og billeder. Dette fokus har uden tvivl bl.a. sin begrundelse i, at den eneherkende teknologi til udfærdigelse af besvarelser ved fagets skriftlige prøve var kuglepen og papir, indtil udbredelsen af computerne begyndte at tage fart for 10 – 15 år siden, og de blev lovliggjort som hjælpemiddel. Måske er dette forsøg en god anledning til at overveje, om elevernes arbejde med faste, visuelle udtryk som f.eks. forfatterportrætter, billedkunstværker i bestemte stilarter, pressefotos, gengivelser af bogomslag og stills fra film og tv-udsendelser kan kvalificeres så meget i undervisningen, at brugen af illustrationer i besvarelsen kan evalueres inden for læreplanens rammer, og eleverne derfor får lov til eller direkte opmuntres til at forsyne deres opgavebesvarelser med en enkelt eller få illustrationer – illustrationer, der naturligvis skal være relevante og tjene et formål.

Arbejdsgruppen anbefaler ...

- *at lærerne i forsøget understreger over for eleverne, når der arbejdes med prøvegenernerne, at layout og anden visuel bearbejdning af besvarelsens udseende ikke bidrager positivt i bedømmelsen af besvarelsen*
- *at det – ikke desto mindre – i en klart afgrænset og markeret del af forsøget undersøges, om det kan kvalificere elevernes arbejde med en besvarelse og om det er evaluerbart inden for den gældende læreplans rammer, at det bliver tilladt og/eller krævet i bestemte opgavetyper, at de finder og indsætter et eller nogle få billede(r) og giver det/dem en billedtekst, så begge deler tjener deres besvarelses faglige og/eller formidlende sigte.*
- *at det i den sammenhæng udredes, om brug af billedmateriale fundet på internettet til brug i opgavebesvarelser juridisk set falder ind under lovligt ’personligt brug’, eller der gemmer sig en copyrightproblematik her.*

3 Digital opgavedistribution via CD-ROM

3.1 Fordele ved CD-mediet

En digitalisering af opgavedistributionen har for arbejdsgruppen været ensbetydende med distribution via CD-ROM, da denne form forekommer sikker og håndterbar, samtidig med at den tilbyder oplagte muligheder. På længere sigt kan internettet eller skolens intranet overvejes, men aktuelt vurderer arbejdsgruppen, at disse distributionsformer er for usikre.

Som det allerede er nævnt i afsnit 2.1, har digital opgavedistribution, f.eks. i CD-ROM-mediet, det afgørende fortrin frem for mediet trykt opgavehæfte, at den kan formidle afspillet og navigeret tekst og derved bedre afspejle fagets variationsbredde og sammensathed m.h.t. teksttyper.

CD-mediets driftsikkerhedsmæssige og fremstillings- og distributionsøkonomiske fordele og ulemper falder det noget uden for arbejdsgruppens kommissorium at forholde sig til i detaljer, men det er arbejdsgruppens vurdering, at CD-ROM'en har fordele med betydning for eksaminanden i eksamenssituationen og for arbejdet med udviklingen af nye opgavetyper med nye typer tilknyttet tekstmateriale:

- Mediet og dets rette brug i computeren er relativt velkendt i målgruppen
- ”Datatunge” teksttyper som film og tv-klip kan afvikles i en hæderlig auditiv og visuel kvalitet og med begrænsede load-tider fra en CD-ROM²
- Mediet bestemmer ikke i sig selv én bestemt præsentation af og navigation mellem manchetter, opgaver, tekster og teksttyper: her er der mange muligheder³
- Efterhånden som hastigheden i og tilgængeligheden af inter- og intranetforbindelser øges, vil det formentlig blive muligt at distribuere opgavesæt heri i stedet for i det fysiske medium, som CD-skiven er, men præsentations- og navigationsformer og afspilningsformater udviklet til CD-mediet vil formentlig alle vise sig at være fremad-kompatible med netteknologierne.

3.2 Forudsatte IT-færdigheder hos eleverne

De mange fordele ved CD-ROM'en må efter arbejdsgruppens vurdering ikke føre til, at det undervurderes eller negligeres, at det er nødvendigt, at eksaminanderne kender deres udstyr og besidder visse helt centrale færdigheder m.h.t. dets betjening.

- Med udgangspunkt i, at forsøget forudsætter, at den velkendte ’gymnastiksalsprøve’ bibeholdes, er det væsentligt, at eleverne, for ikke at forstyrre hinanden, ud over computer m. CD-drev og printer medbringer hovedtelefoner, der passer til computerens lydudgang
- Eleverne skal f.eks. kunne:
 - starte en CD – også via Stifinder el. lign., hvis deres maskine er sat sådan op, at autorun-funktionen ikke virker
 - forholde sig kvalificeret til eventuelle sikkerhedsadvarsler, f.eks. om ”aktivt indhold”
 - overskue strukturen i opgave- og tekstmaterialet
 - navigere mellem forskellige sider i materialet
 - håndtere flere browservinduer eller flere faneblade i samme browser

2 DVD-ROM'en er bedre på dette felt, men deler ellers karakteristika med CD-ROM-mediet på alle de områder, der er nævnt i denne oversigt.

3 Dog sætter skabeloner og formateringsmuligheder i det digitale opgavebygger-system DOPLO, som opgavekommissionerne benytter sig af, givetvis nogle begrænsninger i praksis, men disse begrænsninger ligger altså ikke i CD-ROM-mediet selv.

- tænde og slukke og skrue op og ned for lyd
- håndtere afspillere til afspilning af filer med lyd og levende billeder
- dokumentere nærlæsninger med henvisning til minut- og sekundangivelser i en afspiller.

Arbejdsgruppen anbefaler ...

- *at forsøget søger at afdække, hvorledes undervisningen, i dansk alene eller i flere fag, på en systematisk måde sikrer at eleverne besidder eller udvikler netop eller mindst de krævede færdigheder, så eksaminanderne ved prøven kan koncentrere sig om at arbejde danskfagligt og ikke forstyrres af teknikaliteter.*

3.3 Papirudgave af opgaver og tekstmateriale

Det er arbejdsgruppens vurdering, at der fortsat skal være en papirudgave af opgaveformuleringer og trykte tekster. Papirudgaven skal rumme alt, hvad der kan trykkes, samt henvisninger til materiale, som kun findes på CD'en. Arbejdsgruppen mener, at det samlede materiale så vidt muligt skal imødekomme så mange læringsstile som muligt. Papirudgaven vil styrke elevernes mulighed for at danne sig et overblik over de stillede opgaver og samtidig tilgodese den store gruppe af elever, der læser bedre fra papir end fra skærm.

Eventuelle argumenter imod et trykt hæfte vil givetvis være ressourcemæssige, men derudover kan man også forestille sig en risiko for forvirring hos eksaminanden som følge af manglede overensstemmelse mellem den trykte version og den elektroniske version af en tekst som følge af layoutmæssige eller navigationsmæssige forskelle.

Arbejdsgruppen anbefaler ...

- *at opgavesættets CD suppleres af et trykt hæfte, der indeholder sættets opgaveformuleringer, manchetter og trykte tekster.*
- *at det i en klart markeret del af forsøget undersøges, om det reelt kvalificerer elevernes arbejde at have et trykt hæfte som supplement til CD'en.*

4. Digital materialeindsamling

4.1 Fordele ved internetadgang

I et reformeret gymnasium hvor kompetencediskursen er dominerende, er det indlysende, at elevernes færdigheder i at søge, udvælge og bruge materialer i forbindelse med tekstproduktion er centrale. Disse kompetencer er nævnt direkte i de faglige mål i danskfagets læreplan. Eleverne vil med internetadgang kunne orientere sig i lødige *primærtetekst* som eksempelvis Infomedia (f.eks. i form af ledere, artikler, kronikker, essays etc.) kalliøpe.dk (med en bred repræsentation af ældre danske digteres værker), Det Kongelige Biblioteks database med fuldtekster af mange forfattere samt i *sekundærtetekster* igen fra Infomedia (f.eks. i form af anmeldelser, forfatterinterviews) og fra de mange internet-baserede litteratursider med omtaler af forfatterskaber, litterære perioder og danskfaglige begreber.

Det vil ligeledes være muligt for eleverne at orientere sig i lokale conferencesystemer, hvor de i det treårige forløb har opbevaret individuelt eller kollektivt udarbejdede noter, uddelingskopier, samt eksempelvis store og små skriftlige opgaver i relation til danskundervisningen. Eleverne får derved mulighed for i videst muligt omfang at lægge deres egen vinkel på stoffet – naturligvis inden for de i opgaveformuleringen og genrekravene udstukne rammer.

4.2 Konsekvenser for elevgrupper

Adgangen til dét ressourcerum, som internettet må siges at være, kan ses som en fordel for alle elevtyper. For de usikre elever vil det være en mulighed for at hente hjælp og inspiration til de primærtetekster, der skal arbejdes med. De stærke elever vil få (endnu bedre) mulighed for at vise, at de kan udvælge og anvende sekundært stof på relevant og selvstændig vis i forhold til den stillede opgave. Der kan dog være ulemper forbundet med muligheden for at orientere sig på nettet: Muligheden for og/eller kravet om at gøre det, kan vise sig at være en ulempe for grupper af svage elever, fordi internettet kan opleves som et uoverskueligt område, hvor det er vanskeligt at navigere og at finde netop det relevante og det tilstrækkelige.

Arbejdsgruppen anbefaler...

- at der på forsøgsskolerne arbejdes målrettet med brugen af internettet som ressourcerum ved den skriftlige eksamen. Det kan eksempelvis ske ved udarbejdelse af anoterede linksamlinger eller "portaler", som sikrer, at også de svage elever ved, hvor de med fordel kan starte deres søgning på internettet.

4.3 Internetadgang og problemet snyd set fra en danskfaglig synsvinkel

Den skriftlige prøve i dansk måler med betydelig vægt elevernes færdigheder i skriftlig fremstilling. Prøven i dansk er den eneste skriftlige prøve på A-niveau for alle elever, og den eneste, hvor deres skriftlige kompetencer på dansk - herunder sprogrigtighed, sproglig variation og præcision eksplicit indgår i vurderingskriterierne for besvarelsen. I modsætning til f.eks. studieretningsprojektet er det ikke muligt at få hjælp fra andre.

Det har derfor indgået i arbejdsgruppens drøftelser som en helt central præmis, at det er *meget* uheldigt og alvorligt kompromitterer prøvens karakter af at være fair og lige for alle, hvis besvarelser sendes "ud af huset" til "korrekturlæsning" hos 3. part før aflevering. Man kan se for sig, at en elev en halv time før deadline via eksempelvis hotmail sender den færdige besvarelse til en danskkyndig person, der umiddelbart før deadline returnerer en version renset for sproglige fejl og mangler. Strengt taget kan man ved en helt fri internetadgang uden nogen form for tekniske hindringer eller filmærkninger også

forestille sig, at hele opgaven og tekstmaterialet straks efter uddelingen ”rippes” og sendes ud af huset, hvor en 3. person besvarer en opgave og returnerer denne i tide til at eksaminanden kan (printe den ud og) aflevere den.

Dette kombineret med de overordnede rammer for forsøget - herunder at eleverne fortsat ikke under prøven må kommunikere indbyrdes eller med andre uden for skolen - har ført til drøftelser af, hvordan kommunikation med andre forhindres, samtidig med, at eleverne har adgang til internettet. Umiddelbart kan problemet tænkes løst på to forskellige måder:

- De anvendte computere og/eller filer sikres – f.eks. sådan, at eleverne ikke har adgang til eksempelvis hotmail eller andre mailprogrammer på nettet, eller ved at elevernes opgave- og afleveringsfiler forsynes med individuelle vandmærker med identifikationsoplysninger, så man kan følge med i, hvor på nettet elevernes besvarelser har befundet sig. Princippet i denne strategi er at forhindre eleverne i at kommunikere indbyrdes eller med andre. Det er dog næppe teknisk muligt at gøre dette på en let og billig måde.
- En kombination af øget opmærksomhed fra vagternes side og massiv information til eleverne om, hvad der er tilladt, og hvad der ikke er tilladt. Princippet i denne strategi skulle være at udvise eleverne tillid, men også tydeligt at skitsere konsekvenserne af snyd.

Arbejdsgruppen har drøftet en alternativ mulighed for at prøve elevernes skriftlige færdigheder, hvad formel korrekthed angår, uden at risikere, at de får hjælp undervejs: En mulig todeling af prøven med eksempelvis en del 1 uden hjælpemidler eller med begrænsede hjælpemidler og ingen adgang til nettet, hvor den sproglige korrekthed eksplicit vægtes højt i evalueringen, efterfulgt af en del 2 med ubegrænsede hjælpemidler og netadgang, hvor den sproglige korrekthed eksplicit vægtes mindre. Der har dog tidligere været gjort forsøg med en todelt prøve i skriftlig dansk, og erfaringerne herfra er ikke positive.

Arbejdsgruppen anbefaler...

- *at det i forsøgsperioden udredes, hvilke muligheder der faktisk eksisterer for at sikre computerne eller filerne med besvarelser, og i forlængelse heraf om det er realistisk at gøre brug af denne sikring, når et stort antal private computere anvendes ved skriftlig eksamen i dansk.*
- *at der i forsøgsperioden arbejdes målrettet med, hvordan og i hvilket omfang, eleverne skal redegøre for, hvilke kilder på nettet, de har benyttet sig af. Dette fokuspunkt skal ses i sammenhæng med, at eleverne i øvrigt ikke opfordres til i deres opgavebesvarelser i prøvegenrerne at henvise til kilder med notesystemer eller litteraturlister.*

4.4 Scenarium 1: adgangen til internettet *kan* benyttes

Dette scenarium baserer sig på følgende koncept for prøvematerialet:

Trykt opgavehæfte	CD-ROM	Internet
- Opgaveformuleringer	- Opgaveformuleringer	- Et muligt ressourcerum, der
- De trykte primære tekster	- Alle primære tekster ⁴	supplerer elevernes medbragte
- Oversigt over det samlede tekstmateriale	- En række sekundære tekster ⁵	noter og opslagsbøger

4 Her forstået som de tekster opgaverne eksplicit nævner.

5 Her forstået som et ressourcerum med tekster og materiale, som det vil være oplagt at inddrage og hente inspiration, synspunkter eller termer fra.

Det helt centrale ved dette scenarium er, at opgaverne stilles på en måde, så de kan løses alene ved at orientere sig på den udleverede CD-ROM. Fordelen ved denne model er, at censorerne kan have et mere indgående kendskab til det anvendte tekstmateriale, end i scenariet, hvor eleven *skal* på nettet efter supplerende materiale og alt supplerende materiale derfor vil fordele sig på mange forskellige kilder. Eleverne vil naturligvis kunne referere til net-baseret materiale, som censorerne ikke på forhånd kender til, men da brugen af internettet ikke er obligatorisk for eleverne, vil opgaverne være stillet på en sådan måde, at materiale fra internettet inddrages som baggrunds- eller perspektiverende stof.

Et konkret eksempel på en opgaveformulering kan illustrere anvendelsen af de tre medier ovenfor:

Skriv et essay om det visuelle magt i mediebilledet.

Du skal i dit essay blandt andet inddrage betragtningerne i Carsten Jensen "xx" (tekst 1) og Villys Sørensens "yy" (tekst 2) og afprøve dem på de 2 udsendelsesteasere fra henholdsvis DR1 og TV3 (tekst 3 og 4). Du kan underbygge dine overvejelser med inddragelse af dele af materialet i CD'ens ressourcecerum og/eller fra internettet.

Bemærkning om "mediemikset" i dette eksempel: Teksterne 1 og 2 findes i hæftet og på CD-ROM'en. Tekst 3 og 4 findes kun på CD-ROM'en. På CD-ROM'en findes bl.a. en oversigt over fordelingen af visningstid på forskellige udsendelsestyper, herunder teasere for kommende udsendelser, på en tilfældig TV-programdag på hhv. DR1 og TV3.

4.5 Scenarium 2: adgangen til internettet *skal nødvendigvis* benyttes

Dette scenarium baserer sig på følgende koncept for prøvematerialet:

Trykt opgavehæfte	CD-rom	Internet
- Opgaveformuleringer	- Opgaveformuleringer	- Et rum, hvor eleverne
- De trykte primære tekster	- Alle de tekster, som udgør	obligatorisk forventes at hente
- Oversigt over det samlede tekstmateriale	et tilstrækkeligt primært tekstkorpus	supplerende materiale

Det centrale er her, at opgaverne stilles således, at det forudsættes, at eleverne selv *skal* hente supplerende materiale. Det betyder i udgangspunktet, at tekstmaterialet på CD'en har et mindre omfang, end det er tilfældet i scenarium 1. Der er ingen sekundære tekster i et "ressourcecerum". Og i forlængelse heraf stiller det større krav til elevernes selvstændige udvælgelse af stof på internettet. Det er vigtigt at understrege, at man nok ikke kan forestille sig, at primært materiale kun forefindes som link til internettet, fordi prøvens afvikling så afhang af, om netop de pågældende servere var "oppe" og kunne håndtere trafikken fra alle eller i hvert fald en stor del af en hel eksaminandårgang. Også den enkelte skoles egen internetforbindelse kan være "nede". Det nødvendiggør i praksis, at opgavekommissionen stiller et tekstkorpus til rådighed, som er tilstrækkeligt til, at eksaminanderne kan besvare de stillede opgaver, selv hvis de ikke har adgang til internettet. Dette tekstudvalg vil på godt og ondt kunne få en styrende virkning på eksaminandernes egen materialesøgning, som derved alligevel ikke er så selvstændig

Et konkret eksempel på en opgaveformulering kan illustrere anvendelsen af de tre medier ovenfor:

Forsøg med digitale prøver med adgang til internettet

- faglig udredning fra arbejdsgruppen for dansk på stx

Skriv et essay om det visuelle magt i mediebilledet.

Du skal i dit essay inddrage synspunkterne i Carsten Jensen "xx" (tekst 1) og afprøve dem på to selvvalgte reklameindslag for kommende tv-programmer, som du finder på internettet. Du kan underbygge dine synspunkter med inddragelse af yderligere materiale fra internettet.

Hvis skolens internetforbindelse er afbrudt under prøven, kan du benytte dig af tekst 2 og 3 (2 klip fra henholdsvis DR1 og TV3)

Bemærkning om "mediemikset" i dette eksempel: Tekst 1 findes i hæftet og på CD-ROM'en. Tekst 2 og 3 findes på CD-ROM'en.

5. Arbejdsgruppens anbefalinger

5.1 Prioritering af scenarier – forslag om et 3. scenarium

Hvad angår digitaliseringen af opgavedistributionen, ser arbejdsgruppen kun fordele. Hvis CD-ROM'en ikke suppleres af et trykt hæfte dog også enkelte problemer for de elever, der ikke let overskuer indholdet, når det kun formidles elektronisk.

Med hensyn til digitaliseringen af materialesøgningen er arbejdsgruppen i udgangspunktet mest stemt for den skitserede prøveform med internetadgang som *en mulighed* (scenarium 1), men med den forudsætning, at der findes en acceptabel løsning på snydeproblematikken. Vi mener, at det er i scenarium 1, eksaminanden kommer til at arbejde mest med en central, evaluerbar danskfaglighed. I scenarium 2 forskydes vægten efter vores vurdering u hensigtsmæssigt langt i retning af overfaglige, generelle søge-kompetencer, som også evalueres ved andre prøveformer, og det meget omfattende tekstmateriale, der indgår i besvarelsene, vil medføre et u hensigtsmæssigt stort merarbejde for censorerne, der ikke nødvendigvis gør dem bedre i stand til at vurdere elevernes præstationer.

Hvis det ikke er muligt at finde en acceptabel løsning på snydeproblematikken, anbefaler arbejdsgruppen, at man nøje undersøger mulighederne i et koncept, som ikke ligger inden for det nuværende kommissorium: *En CD-ROM-baseret skriftlig prøve uden adgang til internettet.*

5.2 Behov for læreplansændringer

Som nævnt tidligere i udredningen, vil det med en digitalisering af opgavedistributionen blive lettere at lade prøven i skriftlig dansk afspejle læreplanens mål i hele fagets stofmæssige bredde. Det er derfor i udgangspunktet ikke af den grund absolut nødvendigt med læreplansændringer hvad de centrale formuleringer om fagets identitet, mål og stof angår. Imidlertid ville det styrke sammenhængskraften mellem læreplan på den ene side og de skriftlige eksamensgenrer på den anden (også i den nuværende udformning af den skriftlige prøve), hvis formidlingsaspektet blev markeret tydeligere i tilrettelæggelsesafsnittet om skriftlighed (afsnit 3.2 om Arbejdsformer) – ligesom det allerede er tilfældet i afsnittet om mundtlighed.

Hvis forsøget falder sådan ud, at scenarium 2 implementeres, vil det være nødvendigt at kigge på prioriteringen og formuleringen af de af fagets målformuleringer, der drejer sig om eller berører kompetencer udi materialesøgning og bearbejdning, og det vil muligvis være nødvendigt at overveje ændrede eller nye formuleringer til afsnit 3.3 om IT og til afsnit 4.3 om bedømmelseskriterierne ved den skriftlige prøve.

Hvis forsøget falder sådan ud, at der åbnes mulighed for at elever indsætter billedelementer i deres besvarelser, skal det overvejes, hvordan undervisningen heri kan tilrettelægges og beskrives f.eks. i afsnit 3.2 om Arbejdsformer; *Det skriftlige arbejde* og det skal overvejes, om afsnit 4.3 om bedømmelseskriterier skal udvides eller præciseres.

Hvis prøvetiden øges fra 5 til 6 timer, skal formuleringen om prøvens varighed i afsnit 4.2 naturligvis ændres.